

Hva' ska' vi med ham der Blicher? -

Et undervisnings og inspirationsmateriale til udskoling.

Af Anja Høegh, *formidler* på Blicheregnens Museum

Et *museum+skole projekt* udarbejdet af Silkeborg Kulturhistoriske Museums afd. Blicheregnens Museum i samarbejde med Lemming Friskole. Fotos er taget af elever fra Lemming Friskole. Tegninger er fra ”På vandring med Blicher.

Ja, hva' ska' vi med ham Blicher? Det er et spørgsmål, vi får stillet tit her på Blicheregnens Museum, og jeg er sikker på, at flere lærere også får det stillet, når de skal arbejde med St St. Blicher i grundskolen. Derfor var et af de mange spørgsmål, vi stillede os selv, inden projektet gik i gang, netop: Hvad kan vi gøre for at gøre Blicher mere interessant for udskoling og samtidig vise, at han er væsentlig i dag? Indledningen her beskriver vores tanker og proces samtidig med, at vi lader eleverne komme til orde. Det er jo i sidste ende dem, der skal have noget ud af det.

Materialets opbygning er følgende:

- Grundtanke om undervisningen i Blichers forfatterskab
- Fælles mål og litteraturkanon

Opgaver:

- Biografi om Blicher
- De 3 helligaftner
- Hosekræmmeren og Storbyens Pris
- Skytten på Aunsbjerg
- Himmelbjergmøder
- Mad – et fælles projekt

Tidsrejse og sanseoplevelser

Da projektet gik i gang blev ”*Tidsrejse og sanseoplevelser*” hurtigt nøgleord for lærer Henriette Mønsted og museet, ud fra det synspunkt at det er nemmere at leve sig ind i og forstå Blicher og hans tid, hvis det beror på virkelige oplevelser. UV-Planen blev derefter en tredelt form – *ople-*

velser, oplæg og aktive elevopgaver.

Derudover har vi selvfølgelig også haft *Fælles Mål* og *litteraturkanon* med i arbejdet omkring opgaveudformningen.

”Vores lærer har sagt, at vi skal”

Det er centralt at holde sig for øje, hvilken opfattelse elever har af at komme på et kulturhistorisk museum og især hvilket forhold, de kan have til Blicher. Det er for det meste et ikke eksisterende og ikke interesseret forhold – ”*de er jo der, fordi deres lærer siger, de skal være der*”. Dvs. udgangspunktet kan være modstand. Det er det, vi skal forsøge at vende på de timer, eleverne er her på museet. Det er hele essensen af projektet. Omvendelsen sker i høj grad ved nærvær, ved at man som formidler er interesseret og imødekommende. Desuden sker det også i arbejdet med de skræddersyede opgaver, hvilket vi i høj grad har set i dette projekt. Eleverne har skullet gå til arbejdet med Blicher på en anden måde, og det har de selv kommenteret har været spændende.

Elever på Himmelbjerget - skriveopgave

Et lærerperspektiv af Henriette Mønsted

Som lærer er det en gave at få et tilbud om et tæt samarbejde med et museum for netop at krydre den daglige undervisning. I dette tilfælde var det Blicher, som er en af de danske forfattere, eleverne skal beskæftige sig med i løbet af deres grundskoletid.

Nu er vi så heldige, at vi bor lige midt i Blicheregnen, og for mig som lærer er det vigtigt, at eleverne også går i dybden med det område, de bor i – det være sig i kunsten, litteraturen eller

naturen. Så kort sagt var det for mig en stor glæde at kunne få lov til sammen med Blicheregnens Museum at udbrede kendskabet til Blicher selv og hans samtid. Det var fantastisk at sidde i den situation at kunne prøve mange forskellige ting af inden for det samme emne, og jeg havde som lærer fagfolk at trække på, der i kraft af deres viden kunne komme et spadestik dybere ned i emnet sammen med eleverne. Museumsfolkernes entusiasme og glæde ved tingene smitter af på eleverne og ikke mindst på mig som lærer. Museet og jeg var ret hurtigt enige om, at skulle vi gøre Blicher nærværende for 7. og 8. klasse, var det vigtigt, at alle sanser kom i brug. Men i stedet for at jeg beskriver de forskellige tiltag, vil jeg lade to af de elever fra 7. klasse, som var med i forløbet, komme til orde:

Et elevperspektiv af Frida og Marikke

Det har været godt at prøve en ny og anderledes undervisning. Det har også været en udfordring selv at skulle eksperimentere med ”poesi”, frem for at sidde og lave tingene i en bog. Det har især fået os til at åbne op når vi skriver stil, for vi har lært meget om, hvordan sproget kan bruges. Vi bruger sproget mere frit nu og er ikke ”bange” for at kaste os ud i det.

De to uger med Blicherforløbet har gjort et stort indtryk på os. Det var uden tvivl en succes, når vi skulle på udflugt til de forskellige steder (Blicheregnens Museum, Skive Museum, Kongenshus Hede og Himmelbjerget).

Man fik en fornemmelse af, hvordan det har været engang. F.eks. da vi gik ude på heden, der fik vi sanset alt det, Blicher havde sanset, imens han selv gik der.

Mødet med Blicher havde mange indfaldsvink-

Elev på Kongenshus Hede - sansetur

ler. Vi fik set ham fra sider, som ikke ret mange elever har set før. Det var et vellykket forsøg på at gøre Blicher mere nutidig og nærværende - især med de mange udflugter. Vi sammenlignede også Blichers tid med vores, så på, hvilke muligheder han havde og hvilke, han ville have haft i dag.

Blicher var uden tvivl en svær mand at starte ud med, men efterhånden som man tog hans tekster op, blev det nemmere at forstå dem. Vi gik i dybden med teksten på udvalgte steder, fik den ind under huden og udtrykte det kreativt på forskellige måder. Det har været meget anderledes danskundervisning, men på en god måde. Alle havde mulighed for at være med på hver deres måde. Forløbet var alt i alt en fantastisk måde at lære om en af fortidens store skribenter. ******* seks stjerner ud af seks.**

Fælles Mål og litteraturkanon

Fælles Mål er en naturlig del af vores museumsundervisning her på Blicheregnens Museum.

Blicher kom desuden i 2004 med i litteraturkanon for grundskolen og ungdomsuddannelserne. Med et havde vi endnu en grund til at sætte Blicher, hans liv og hans tekster under lup.

Det er vigtigt for museet at vise at Blicher ikke bare er en forfatter for 1800-tallet, men at han sagtens kan bruges af os i dag. Vi mener, at elever af i dag kan bruge ham som et spejl for deres eget liv.

Desuden kan man ved hjælp af hans tekster komme igennem mange teknikker indenfor elevernes egen skrivning og mundtlighed og derigennem være med til at give en forståelse for sprog og for novellens struktur.

Blicher nævnes mange steder som ophav til den danske novelle og til en jeg-fortæller, der spiller kispus med sin læser. Men Blicher skrev ikke bare noveller. Han blandede sig også i mange samfundsfaglige emner både i kraft af sit embede som præst, men måske også ud fra en naturlig nysgerrighed omkring det, der skete i samfundet på den tid. Vi forsøger her i materialet at komme omkring flere af hans tekster, men også at kaste et fokus på samtidens og menneskers vilkår.

Arbejdet med Blichers tekster kan fint planlægges som et tværfagligt projekt f.eks. mellem historie, dansk, billedkunst og geografi. Det vil i arbejdet med teksterne og de heri beskrevne opgaver være oplagt at undersøge de lokale muligheder:

- ❖ Det lokale museum
- ❖ Det lokalhistoriske arkiv
- ❖ En lokal person, der kan fortælle områdets historie
- ❖ Se på områdets udvikling både på by udvikling, og på naturens udvikling

Vi ønsker fra museets side at være en sparingspartner i dette arbejde. Vi ønsker at øge kendskabet til Blicher som menneske og at styrke kendskabet til hans samtid og de vilkår almindelige mennesker levede under, samt naturligvis øge kendskabet til hele Blichers forfatterskab. Vi forsøger fra museets side med de effekter vi har, at give en *hands on* oplevelse, som kan give et mere konkret billede af Blicher og hans samtid. Det behøver ikke kun være indenfor museets 4 vægge, men det kan i høj grad være at tage udgangspunkt i de steder, hvor Blicher kom og lod sig inspirere. Heden eksempelvis.

Brug sanserne og forstå menneskers liv i 1800 tallet

Som beskrevet indledningsvis, blev sanserne meget hurtigt et omdrejningspunkt for dette projekt. Vi lod eleverne lave kreative opgaver, som en integreret del af det almindelige tekstarbejde.

Det at forholde sig kreativt (*udformningen af opgaverne*) og konkret (*i form af museumsbesøg og tekstanalyse*) til en umiddelbart svært tilgængelig tekst viste sig at give et godt udbytte.

God fornøjelse med Blicher!

Steen Steensen Blicher

– en kort biografi

Den 11. oktober 1782 blev Steen Steensen Blicher født i Vium, hvor hans far Niels var præst. I barneårene oplevede

han livet i og omkring Vium og Marsvinslund, og på herregården Aunsbjerg.

Nogle år efter sin embedseksamen blev Blicher præst i Thorning og Lysgård sogne - hans fødeegn. St. St. Blicher var præst der fra 1819 - 1825 og boede i den gamle præstegård, der lå, hvor Blicheregnens Museum nu er.

Derefter var Blicher fra 1826 til 1848 præst i Spentrup og Gassum ved Randers.

At være præst i datidens Danmark var noget andet end det vi forbinder med at være præst i dag. At være præst indebar på det tidspunkt mange forskellige opgaver. Præsten var den højst placerede kirkelige person i sognet i bondesamfundet. Det var ham, der døbte, konfirmerede, viede og begravede folk. Han var en repræsentant for de officielle myndigheder og havde mange forskellige funktioner. Når præsten var repræsentant for centralmagten, så betød det, at han bl.a. videregav love og bekendtgørelser fra styret til undersåtterne direkte fra talerstolen. Det var også præsten, der havde ansvaret for det lokale skolevæsen og ansvaret for det lokale fattigvæsen.

Præsten spillede også en rolle på sundhedsområdet, og han vaccinerede blandt andet mod sygdommen kopper. Alt i alt betød det, at præsten havde en magtfuld position i bondesamfundet. Befolkningen var afhængig af præsten, og i bondesamfundet eksisterede intet menneske, som ikke havde brug for sognepræsten flere gange om året.

Det var dette embede, som Niels Blicher varetog og som også Steen voksede op til at varetage. I mange af Blichers noveller skinner hans

dybe kendskab og forståelse af heden igennem. Et kendskab han opbyggede på de mange ture rundt i sognet med faderen.

Han blev gift i 1810 med Ernestine, som var enke efter hans farbror. Hun var på det tidspunkt 17 år og havde en søn fra dette ægteskab. Ernestine og Steen får 11 børn i alt. De skulle bruge mange penge for at brødføde alle 11 børn, så selvom de arvede en del penge fra Ernestines familie, var dette ikke nok til at sikre familien. Statsbankerotten i 1813 var dog nok også skyld i, at Blichers økonomiske situation var så trængt.

Historien går på at Steen og Ernestines ægteskab ikke har været let. Bl.a. siges det at Ernestine flyttede væk et halvt år fra Steen pga. en påstået affære fra hendes side. Hun flyttede dog tilbage til ham igen.

Blicher døde i Spentrup præstegård den 26. marts 1848 efter et langt sygeleje. Hans trofaste ven, skolelærer Wandborg i Spentrup, forfattede dødsannoncen til Randers Avis over "*Præsten, Sangeren, Frihedens og den danske Nationalitets varmeste Talsmand og Forsvarer*". Blichers liv havde ikke altid været en dans på roser. Den helt store anerkendelse kom først efter hans død. Men han blev den forfatter, som for alvor placerede Jylland på det litterære landkort.

Efter Blichers død i 1848 flyttede Ernestine til Randers, hvor hun i de første år levede i fattigdom. Man havde af ukendte årsager ikke sørget for, at hun fik enkepension. I stedet for modtog hun 100 rigsdaler om året fra statskassen og levede ellers af at sy og strikke for fremmede.

Hun ønskede ikke at blive begravet ved siden af Blicher, men hos sin første mand. Ved hendes død i 1875 fandt man ikke nogen af Blichers værker i hjemmet.

OPGAVER:

Blichers årstal

- 1782 - Født 11. oktober i Vium nord for Thorning. Faderen var præsten Niels Blicher
 - 1795 - Familien flyttede til Randlev ved Odder
 - 1796-99 - Elev på latinskolen i Randers
 - 1799-1809 - Teologiske studier i København
 - 1810 - Gift med Ernestine - enke efter hans farbror
 - 1810-11 - Lærer ved latinskolen i Randers
 - 1811-19 - Forpagter på faderens præstegård i Randlev
 - 1819-25 - Præst i Thorning og Lysgård. Skrev sin første novelle: *Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog*
 - 1825 - Præst i Spentrup og Gassum nord for Randers
 - 1847 - Opsagde sin stilling
 - 1848 - Død i Spentrup præstegård 26. marts 1848
 - 1864 - Mindesten rejst på graven i Spentrup
- ❖ Eleverne går sammen 2 og 2. Årstal fra listen fordeles i klassen og så går grupperne på internettet eller søger i opslagsværker og finder ud af hvad der skete de pågældende år af skelsættende begivenheder. Hvem er konge? Hvad sker der ude i verden? Hvilken påvirkning får disse begivenheder i Danmark? osv.

Opgaven kan også laves mere lokal, idet eleverne kontakter det lokalhistoriske arkiv, det lokale museum, for at finde ud hvad der skete på deres i denne periode.

De 3 helligaftner

Læs teksten i original udgave eller moderniseret på:
<http://www.nilen.dk/projekter/blicher/forfatteren/noveller/start.htm>

Læreren kan genfortælle teksten og derefter lade eleverne læse et lille uddrag.

De nedenstående opgaver kræver for kendskab til arbejdet med film - og tegneseriegenren. Uddel tekstuddrag og lad eleverne lave følgende opgaver:

- ❖ Lav en **tegneserie** over et af afsnittene i novellen:
 - Påskeaften
 - Pinseaften
 - Juleaften
- ❖ Lav et **storyboard** over et af afsnittene i novellen se evt. dette link så du kan få hjælp.
<http://filmlinjen.dk/Producer/Helpp.aspx?articleid=694>
- ❖ Lav et af afsnittene om til et filmmanuskript – se evt. dette link, så du kan få hjælp.
<http://filmlinjen.dk/Public/HowTo.aspx>

*Opgaven er med til at give et overblik over **handlingen** i den lidt svære tekst. Fremlæg resultatet på klassen.*

Der kan evt. også tales berettermodel, karakteropbygning og miljøbeskrivelse. Derved kommer man hurtigere dybere ned i novellen.

Emner til diskussion: Gamle dage på landet, arrangerede agetskaber, unges vilkår før og nu.

Hosekræmmeren og Storbyens pris

Vi oplever, at Hosekræmmerens indledning og afslutning kan være svær at tage fat på. Derfor har vi valgt at bruge Dan Turells tekst ”**Til-Storbyens pris**” fra 1977 til at pege på de forskelle, der er mellem land- og by- opfattelsen. Noget som tydeligt skinner igennem i de to forfatters beskrivelser. De to forfattere har desuden haft en meget lokal forankring til hver deres egn.

- ❖ Læs indledningen af Hosekræmmeren
- ❖ Læs teksten i original udgave eller moderniseret
på:<http://www.nilen.dk/projekter/blicher/forfatteren/noveller/start.htm>
- ❖ Gennemgå den på klassen, så føles teksten ikke så utilgængelig.
- ❖ Læs Storbyens pris.
Snak derefter på klassen om opfattelsen af land og by før og nu. Laves som brainstorm.
- ❖ Klassen deles ind 2 og 2 og derefter laves der collager med papir, karton, farvekridt og blade. Et stk. A3 eller større karton inddeles i 2 på en eller anden måde. Fyld kartonet ud.
Disse collager viser land/by som det opfattes af eleverne nu. Dette kan også laves som en installationsopgave i stedet og udstilles på skolen.

Foto fra opgave til De tre Helligaftner

Himmelbjergmøder

Blicher var i mange år en kongetro person, og han arbejdede jo også i en vis udstrækning for kongen, da han var præst. Bl.a. skrev han ”Viborg Amts Beskrivelse” for kongen på dennes opfordring, for at kongen kunne få en status på områdets tilstand. Den periode Blicher voksede op i var en brydningstid, og han blev i de senere år en stor fortaler for det skandinaviske fællesskab – ”sammen er vi stærke”. Han var bl.a. med til at etablere Himmelbjergmøderne. Han var dog ikke velkommen til sidst, men om det var fordi han drak for meget eller bare ikke kunne passe mødetider eller en helt tredje grund, det kan vi kun gisne om.
Disse møder kan ses som en forløber for det, der sker i 1849 med Grundlovens indførelse. Desværre for Blicher, dør han i 1848.

Link til himmelbjergsmøde:
<http://da.wikipedia.org/wiki/Folkefest#Himmelbjergfesten>

Til sidst her i materialet er et brev, som Blicher skrev til sin nye ven Koch efter det første Himmelbjergmøde. En meget begejstret Blicher kan man opleve i brevet, og det er ikke det eneste brev han får skrevet til Koch og andre.

- ❖ Skriv et brev til en du holder af, en du ikke har set længe eller en du savner. Det kan også være fiktivt. Du har 7 min.
- ❖ Lav nu en facebook opdatering eller en twitter besked eller send en sms.
- ❖ Hvad kan et brev egentlig i forhold til disse nye moderne kommunikationsformer? Diskuter på klassen.
- ❖ Hvad bliver forskellen på de 2 opgaver prøv at sammenligne jeres breve med sms eller facebook- opdateringen. Diskuter på klassen.

Skytten på Aunsbjerg

Blicher voksede op med en mor, der var lidt svagelig. Og når hun havde sine svære perioder blev lille Steen, sendt til Aunsbjerg hos sin onkel Steen de Steensen, som han selv er opkaldt efter. Her mødte han Vilhelm, der er skytten på Aunsbjerg.

I denne novelle viser Blicher et meget solidt portræt af en mand, han ser op til. I disse opgaver skal der arbejdes med at skrive et portræt med brug af de samme virkemidler, som i Blichers beskrivelse af Vilhelm.

På klassen:

- ❖ Læreren genfortæller Skytten på Aunsbjerg.
- ❖ Eleverne læser fra begyndelsen af novellen til ”*stuepigen begyndte at faae ondt i tænderne*”.
- ❖ Hvordan beskriver Blicher skytten? Hvilke virkemidler bruger han?

I grupper:

- ❖ Klassen deles ind i grupper og læreren udleverer et maleri evt. af Hans Schmidt eller Chresten Dalsgaard, og ud fra maleriet laves et portræt af en af personerne skriftligt. Prøv at bruge de samme teknikker som Blicher bruger.
Brug 10 min.

På klassen:

- ❖ Læs op på klassen. Har I opdaget noget nyt undervejs?

Brugen af Hans Schmidt (1837-1917) og Chresten Dalsgaard (1824-1907) er oplagt, da vi har to malere, som beskæftiger sig med det samme persongalleri som Blicher.

Citat elev: Ved visningen af et Hans Schmidt billede: "Man kan næsten lugte, hvordan der er i huset." Efter udflugt først til E Thueninghus ved Blicheregns Museum og så på Skive Kunstmuseum.

Mad -et fælles projekt

Hvad spiste man egentlig på landet i 1800 tallet? Hvem lavede maden? Og hvordan blev den lavet?

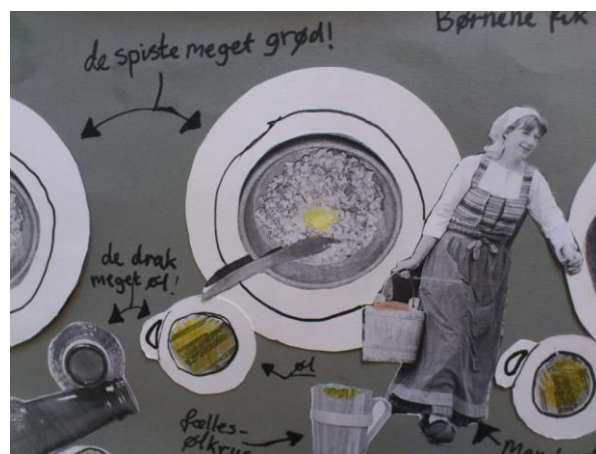
Et besøg på ”E Thueninghus” overbeviste eleverne om, at det har været hårdt arbejde at få mad. Den tid vi i dag har til at spille computer, sms eller opdatere facebook, den tid var der ikke dengang. Der skulle holdes gang i ilden hele tiden. Ovnene til brød var måske udenfor, hvis der nu gik ild i det hele. Der skulle koges vand laves grød, laves stearinlys, slagtes dyr, saves brænde osv. Det at få mad har været et fælles projekt og uden den enes arbejde ville den andens ikke være blevet til noget.

Temaaften:

Man kan dykke ned i gamle opskrifter Lave en aften på skolen, hvor der også fortælles historier. Fortællerens rolle har været vigtig i en tid, hvor der var lange vinteraftener, der skulle gå.

Eksempler på mad:

Fedtemad med salt
Sødgrød
Frugtgrød
Sulemad
Gule ærter
Grønkålssuppe

elevskitse til collage om mad i 1800 tallet.